

lákét *Mészöly* Gáspár vázolja. A római kath. egyház és népiskolaügy története *Gyurinka* Antal plébánostól származik, a zsidó hitközség története *Salamon* Sándor hitközségi tanító feljegyzései után van összeállítva; a jótékony, közművelődési s más egyesületekről *Vass* Sámuel tanár jegyzetei adnak felvilágosítást.

A monographia IV. részében Nagy-Kőrös gazdasági viszonyait ismertetik, még pedig *Galgócsy* az általános gazdasági viszonyokat, továbbá a mezőgazdaságot és az állattenyésztést, *Seappanos* Sándor a szőlőtermelést és gyümölcsstenyésztést, továbbá a konyhakertészetet, valamint az erdészetet; *Somogyi* Károly és *Póka* Kálmán a város közlekedési és forgalmi viszonyaival ismertetnek meg, s végül *Póka* Kálmán az egész műhöz másfél ivnyi pótlékot és igazítást csatol.

Általában véve a monographia derék munka. Némi szerkezeti aránytalanság, itt-ott ismétlés s stylaris egyenlőtlenség van ugyan benne, de ezek abból keletkeztek, hogy a munkán több kéz dolgozott. Ám a munka így is becses dolgozat úgy általános történeti, mint különös protestáns egyháztörténeti szempontból.

Sóváradi.

Az *Úr Siona*, vagy a keresztyén egyház 19 százéves történelme. A calvi kiadás nyomán írta *Farkas József*, ref. theologiai tanár. Kiadja a „Vallásos iratok terjesztő társaság” és *Hornyánszky* Viktor könyvkiadó közös vállalata. Budapest, 1896. *Hornyánszky* Viktor könyvnyomdája. 207 lap. Számos képpel díszítve, csinos vászonkötésben, ára 1 frt.

Ha igaz, hogy a történet az élet mestere, kétszeresen igaz az, hogy a keresztyénség története a keresztyén élet mestere. Az a viszonytagságos 19 száz esztendő, melyet a keresztyénség vészben és viharban átélt, a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy az igaz keresztyénség Istennek ereje az emberiség földi és mennyei boldogítására; világ világossága, föld sava és élet kovásza. Isteni erők foglalatja, melyek által az emberi élet megnemesül, a lélek igaz tartalommal telik meg s az emberiség a maga valódi hivatására és boldogságára vezetetik. A keresztyénség története az emberek boldogításának története. Mert ha Jézus Krisztus az istenség életének emberi megtestesülése, akkor a keresztyénség az Úrnak földi Siona, azaz Úr megváltottainak diadalma a világ fölött.

Ez a vezérgondolat vonul át «Az Úr Siona» című népszerű egyháztörténelmi munkán, mely a keresztyén egyház 19 százados küzdelmét úgy tünteti fel, mint az Úr Jézus Krisztusban megtestesült isteni életerők továbbhatását az újjászült és átteremtett világban. E hitvédő és hiterősítő irányzat képezi a mű fősajátságát, melynek úgy az események kiválasztása, mint azok pragmatikus egybefűzése és kenetes előadása eleitől végig öntudatosan a szolgálatában áll.

Azt választja ki s azt domborítja ki, a mi építi és erősíti a hitet; a mi a mi békességünkre, épülésünkre és okulásunkra való; a mi vonz, erősít, emel és lelkesít. El lehet mondani róla, a melyek e könyvben megirattak, azok a mi tanulságunkra irattak meg. Az írói és paedagogiai virtuozitás pedig abban nyilatkozik meg, hogy ez a hitvédő szellem nem irányatosan, nem mesterkélten van kikeresve, mintegy kierőszakolva, hanem maguknak az eseményeknek a lelkéből foly, s önkénytes tanulság és összbenyomásképen nyomódik az olvasó lelkébe. Az Úr szent ügyének, drága Sionának 19 százéves küzdelmeit és lélekemelő diadalait olvassa itt az ember észrevétlenül.

A munka öt időszakra oszlik. I. Az első pünkösdi ünnepétől Nagy Konstantin császárig. II. N. Konstantintól Nagy Károly császárig. III. Nagy Károlytól VII. Gergely pápáig. IV. VII. Gergelytől a reformációig. V. A vallásjavítástól a legújabb időig. E keretbe vannak beillesztve az események, melyek közül főként a buzdító és tanulságos irányokat és a nemes, vonzó egyéniségeket domborítja ki erősebben. Különösen nagy gonddal rajzolja az egyház belső történeteit: a hősi hitet, az erényes kegyességet, a hitben és szeretetben munkás korokat, irányokat és alakokat. Nem apróz, nem részletez túlságosan, hogy ne fárasztson és ne untasson; de nem is marad a száraz és élettelen általánosságoknál. Lelke szeretettel csüng az Úr Sionán, s e hívő szeretet is meg tudja kedveltetni az Úr Sionát. Színesen, életelevenen festi az állapotokat és korokat, plasztikusan jellemzi az egyéneket s a martyrok rajza, a katakombák földalatti élete, az üldözött protestánsok életképei és rajzai fölemelő és termékenyítő hatást tesznek az olvasóra. És teszi mindezt tiszta és nemes evangéliumi szellemben, szerencsésen kikerülve úgy a felekezetség, mint a hitközönyösség szélsőségeit. Nem hallgatja el a sekélyes és romboló irányokat sem, de az erőteljes és termékenyítő eszmék, törekvések és jellemek feltüntetését tartja főhivatásának.

«Az Úr Siona» egyetemes egyháztörténelem, mely a keresztyénség világraszóló eseményeivel foglalkozik. De a magyar szerző szerető gondossággal beleszővi könyvébe a mi közelebbi világunknak, a magyar keresztyénségnek fontosabb mozzanatait is. Nemzetünk keresztyénségre térése, a magyar egyházjavítás története, az evangéliumért és nemzeti létért folytatott magyar szabadságharcok s ezek leveretése után a protestantismus gyászos üldöztetése és megrövidítése hazánkban: ezek a legszükségesebb világtörténeti és politikai keretbe beillesztve mind kellő méltatásban részesülnek «Az Úr Sioná»-ban. Emellett a könyv nemcsak írással rajzol, hanem képen is szemléltet, még pedig helyenkint oly gazdagon, hogy pl. az üldözött keresztyének katakombai életéről szóló, szövegében is igen szép szakaszban egymagában közel 30 kisebb és nagyobb szöveggép és illustratio található. Szép képekben szemlélteti a könyv Ágostont, Dantet, az inquisitiót,

Wiklefet, Husz Jánost, Luthert, Teczelt, V. Károlyt, Erasmust, Melanchtont, Zwinglit, Kálvint, Knox Jánost, Colignyt, Dévai Biró Mátyást, Loyola Ignácot, Gusztáv Adolfot, a Básta szekerét, a hugenották pusztai istentiszteletét, Zinzendorfort, Wesley Jánost, Oberlint, lord Shaftesburyt, Livingstonet stb. A képek egy-kettő kivételével eléggé sikerültek.

A kidolgozás nemcsak; belsejleg, a könyv szellemét tekintve, de a külalak, a stylus szempontjából is sikerült. A könyv anyaga német, de a Farkas írói virtuozitása oly tetszetős magyar ruhába öltöztette, a német könyvet oly zamatos magyar nyelven szólaltatja meg, hogy oly folyékonyan olvassa az ember, mint valamely kedves magyar elbeszélést. Igazi népszerű könyvet csinált belőle, melyet élvezettel forgathat bármely művelt ember és könnyen megért s bizonyára nagyon megszeret az értelmesebb nép fia is. Felfogás, hang, kifejezés azon a nemes értelemben vett népszerűség színvonalán áll, mely nem alantjáró a művelt közönségnek se, de nem igen magas a népnek se. S a felfogás és kidolgozás eme szerencsés összetalálkozása ad ennek a könyvnek létjogosultságot az irodalomban, mert régen érzett hiányt pótol az egyháztörténelem tudományos kézikönyvei és iskolai tankönyvei között; másfelől a választékos tartalom, az erőteljes protestáns szellem és a jó magyar stylus nagy kelendőséget biztosít számára. A keresztyén családok, a serdülő ifjúság könyvtárát egy igazi becses darabbal gazdagították az érdeemes szerző és az áldozatkész kiadók, kik 1 frtért egy csinos kötésű, szép nyomású s képekkel gazdagon illusztrált olcsó könyvet adtak irodalmunknak.

S—s.

Évkönyv. Kiadja az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat. Szerkesztik *Bacher Vilmos* és *Bánóczy József*. 1897. Budapest, Lampel R. bizománya. 365 lap, ára 2 frt.

Izraelita honfitársaink 1894-ben magyar irodalmi társulatot szerveztek. A társulat elnöke *Kohn Sámuel* rabbi, titkára *Bánóczy József* igazgató tanár. Célja a Szentírás magyarra fordítása és terjesztése, a későbbkori vallásos irodalomra, az izraelita hitközségi életre vonatkozó irodalmi művek kiadása, az izraelita hitélet ismeretetésére és nemesítésére vonatkozó nyilvános felolvasások rendezése stb. E cél érdekében immár hat kötet kiadványt bocsátott közre, melyek közül három Évkönyv, a más három pedig izraelita theologiai munka (Talmudi életszabályok, Alex. Philo jelentése a Caius Caligulánál járt küldöttségről s a zsidók története Sopronban).

A fent czímzett Évkönyv V-ik kötete a kiadványoknak s az 1897-ik évre szól. Tartalma bő, változatos és sok tekintetben érdekes. Közli a társulat millenniumi díszülésén felolvasott dolgozatokat s azután egy csomó cikket a hazai izraelita irodalomnak minden egyes ágából; végül a társaság működéséről, tagjairól stb. szóló jelentést és kimutatásokat. Van itt bibliai tanulmány, történeti érte-